

MEMORIUL COMANDORULUI CONSTANTIN NICULESCU-RIZEA PRIVIND ACTIVITATEA SA ÎN CAMPANIA 1916 - 1918

Alin SPÂNU*

Războiul de Întregire (1916 - 1919) a scos în evidență, în egală măsură, profesionalismul, patriotismul și eroismul, dar și incompetența, lașitatea și scăderile morale existente în societatea românească, fie ea politică, militară sau culturală. Prima parte a campaniei militare (august-decembrie 1916) a oferit, din păcate, multe momente penibile și înfrângeri dureroase. Până la retragerea în Moldova armata română a suferit și din cauza deciziilor proaste luate de unii comandanți sau asumate de comandamente superioare, inclusiv Marele Cartier General. Odată cu stabilizarea frontului a început și o analiză a activității comandanților, unii fiind trecuți direct în rezervă sau retragere pentru incapacitatea crasă dovedită pe câmpul de luptă, iar alții au fost deferiți justiției militare. În al doilea rând, implicarea Misiunii Militare franceze, condusă de generalul H. M. Berthelot, în echiparea și instrucția armatei române a avut ca efect, în doar câteva luni, ridicarea moralului și promovarea ofițerilor competenți.

La finalul anului 1917 România a fost obligată să solicite armistițiul tocmai celor pe care îi învinsese la Mărăști, Mărășești și Oituz. Motivul principal era decizia politică a noilor autorități ruse – bolșevice –, care au anunțat un armistițiu unilateral pe toate fronturile și urma ca toate armatele țariste să revină în țară. În perioada următoare (noiembrie 1917 - mai 1918) au avut loc negocieri de pace între România și Puterile Centrale (Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria, Turcia) finalizate prin Tratatul de la Buftea-București (7 mai 1918). În această perioadă, o serie de ofițeri cu grade și funcții de răspundere au început să aștearnă pe hârtie, din proprie inițiativă sau la solicitarea unor foruri superioare, activitatea desfășurată între 15 august 1916 și 1918. Unul dintre aceștia a fost și comandorul Constantin Niculescu-Rizea.

Constantin Niculescu-Rizea s-a născut la 9 septembrie 1870 în Vlădeni, județul Brăila¹. A urmat Școala copiilor de marină (1883 - 1885), Școala Navală din Livorno (Italia, 1885 - 1891), fiind avansat sublocotenent

*Facultatea de Istorie, Universitatea din București.

¹ Pentru mai multe despre viața și activitatea sa, a se consulta: Nicolae C. Petrescu, *Cu tricolorul la catarg. Comandanți ai Marinei Militare în Războiul pentru Întregirea României*, Editura Europroduct, Pitești, 2002, pp. 51 - 67; Marian Moșneagu, *Dicționarul Marinarilor Români*, Editura Militară, București, 2007, pp. 353 - 355; idem, *Amiralii României*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2017, pp. 395 - 400.

(19 iunie 1891). Până la începutul Primului Război Mondial a comandat, între altele, crucișătorul „Elisabeta” (1897 - 1898), Școala de Marină din Constanța (1899 - 1901), vasele submarine (1906), nava „Mihail Kogălniceanu” (1908 - 1909) și vasele din regiunea Galați-Tulcea-Sulina (1912). Din martie 1914 a primit comanda Grupului de vase port-mine (Apărările sub Apă), iar la 1 aprilie 1916 a fost avansat la gradul de comandor. În această calitate a fost însărcinat cu acțiunile de combatere a flotei austro-ungare de pe Dunăre, de sprijin a capului de pod de la Turtucaia, a podului de la Flămânda și a retragerii în ordine a vaselor române în Delta Dunării. Memoriul său din aprilie 1918 (**Anexa**) abordează pe larg toate aceste acțiuni, cu explicații asupra cauzelor care nu au permis rezultate mai bune la începutul campaniei.

Imediat după ce ministrul plenipotențiar român la Viena a depus declarația de război monarhiei dualiste (14 august 1916), Niculescu-Rizea a primit ordin să atace monitoarele austro-ungare aflate în portul bulgar Rusciuk. Potrivit lui Constantin Kirîțescu, „din cauza materialului primitiv de care dispunea atacatorul și a inexperienței conducătorilor, atacul nu a reușit complet. Torpilele au fost lansate de la distanță prea mare; una singură a lovit un șlep cu muniții al flotei dușmane”². Comandorul afirmă că au fost utilizate cinci torpile, din care una singură a lovit ținta, însă vina aparține comandorului Negulescu care nu ar fi respectat planul inițial de atac. Totuși, principalul succes a fost retragerea vaselor inamice în canalul Persina, unde au fost blocate de marina fluvială română. În privința apărării podului de la Flămânda, comandantul Apărărilor sub Apă nu a ezitat să critice minele avute la dispoziție, care nu au corespuns scopului urmărit. Flota inamică blocată în canalul Persina a încercat să iasă, însă doar două monitoare și două vedete au reușit. La punctul Tabanu s-au oprit din cauza obstacolelor ridicate de români și doar o vedetă a trecut mai departe, deschizând focul asupra podului de la Flămânda. Explicația pentru „evadarea” vaselor inamice a fost creșterea nivelului Dunării datorită ploilor abundente din ultimele zile, dar și lipsa bateriilor de artilerie care trebuiau instalate în punctul Gostin pentru a ține sub control acest sector fluvial.

Un expozeu larg și critic al lui Niculescu-Rizea se referă la minele Vislovschi și Rădulescu – proiectate și construite în țară – care nu au avut randamentul scontat. Mina tip Rădulescu a provocat mai multe accidente soldate cu morți și răniți din rândul specialiștilor, ceea ce l-a îndreptățit să afirme că acestea „sunt mai periculoase pentru cei ce le mănuiesc decât

² Constantin Kirîțescu, *Istoria Războiului pentru Întregirea României 1916 - 1919*, vol. 1, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 316.

pentru inamic”. Nu a omis, în memoriu, să arate cât de ineficiente s-au dovedit acestea și câți bani (premiu) au primit inventatorii pentru realizările lor. Această opinie este confirmată, peste ani, și de punctul de vedere al istoriografiei ruse, care a analizat începutul activității comune pe zona navală. Flota rusă a intrat în Constanța la 27 august 1916 și „în barajul de mine din apele mici, pus de români cu totală nepricepere la o milă de port, pilotina lor a sărit în aer. Din inexplicabila neglijență a noilor aliați la punerea minelor, barajul reprezenta un pericol mai degrabă pentru navele proprii, decât pentru inamic. (...) Mai mult, ofițerul care le pusese a lovit una din mine și s-a dus la fund, odată cu toate planurile amplasării. După asta nimeni nu mai putea să spună unde a pus el minele”³.

În pofida greutăților, ordinele Marelui Cartier General de a distruge toate vasele dintre Severin și Cernavodă au fost executate printr-o muncă „titanică și excesiv de periculoasă”, coordonată de Niculescu-Rizea. La finalul operațiunii au fost contabilizate peste 250 de ambarcațiuni scufundate de marinarii români.

Punctul culminant al carierei lui Niculescu-Rizea îl reprezintă, indiscutabil, apărarea orașului Galați de atacul trupelor ruse bolșevizate din Diviziile IX și X (ianuarie 1918). Asumându-și comanda tuturor trupelor din oraș, mult inferioare celor 16.000 de atacatori, comandorul a reușit să le țină piept 48 ore, până la sosire ajutoarelor și alungarea inamicilor. Cu toate acestea, doi ofițeri francezi, locotenent-colonel Landrot (atașat pe lângă Armata 1 română și reprezentant special al generalului H. M. Berthelot) și locotenent-colonel de Menditte⁴ (atașat pe lângă Armata 6 rusă), l-au acuzat de „timiditate excesivă dăunătoare serviciului”⁵ în timpul confruntărilor. Criticile ofițerilor francezi par exagerate, mai ales atunci când încearcă să minimalizeze acțiunile agresive ale militarilor ruși bolșevizați, deși erau

³ Denis Kozlov, *Flota rusă în campania românească, 1916 - 1917*, Editura Mica Valahie, București, 2017, p. 36.

⁴ Charles de Menditte (n. 1869, Menditte - d. 1931, Paris) a absolvit Școala Militară de Ofițeri Saint-Cyr (1892) și a acționat în China și Indochina. A activat în Regimentul 151 Infanterie din Verdun (1906 - 1910), Regimentul 34 Infanterie (1910 - 1913) și Regimentul 144 Infanterie din Bordeaux (din aprilie 1914). Participă la bătălia de la Marna (septembrie 1914) unde este grav rănit, stă un an în spital și rămâne infirm. La finalul Misiunii Militare franceze în România (1918) este repartizat la Regimentul 415 Infanterie, cu care participă la ultimele bătălii ale Primului Război Mondial, apoi este trimis în Siria. Din 1920 în Regimentul 144 Infanterie, de unde se pensionează comandant secund.

⁵ Marian Moșneagu, *Sunt timid, dar avansezi!*, în „Ziarul de Constanța”, 2 octombrie 2020, disponibil la adresa: <https://www.ziuaconstanta.ro/in-constanta/lumea-marinarilor/sunt-timid-dar-avansezi-galerie-foto-730220.html> (11.08.2021).

foarte bine informați de degradarea stării de spirit⁶. Generalul Berthelot a notat în jurnalul său informațiile primite în perioada premergătoare de la ofițerul său detașat la Armata 6 rusă. La 15 octombrie 1917 de Menditte prezintă moralul scăzut al militarilor ruși: „La Corpul IV Siberian toată lumea, ofițeri și soldați, e sătulă de război. La Divizia XXX soldații au vrut să abandoneze tranșeele. Comandamentul a trebuit să trimită mașini cu mitraliere blindate, dar nu a reușit să-i mențină la datorie decât promițându-le mărirea rației de carne!”⁷. Peste o săptămână de Menditte expediază „informații deplorabile despre starea morală a Armatei 6 rusă și spune că Țurikov și șeful său de Stat Major sunt în întregime răspunzători de această situație”⁸. Despre confruntările de la Galați șeful Misiunii Militare franceze a notat câteva cuvinte la 22 ianuarie 1918, probabil bazate pe ceea ce i-au comunicat subalternii: „Ieri s-au produs la Galați și în împrejurimi încăierări între trupele ruse și detașamente ale poliției române (*sic!*). Avem certitudinea că aceste dezordini sunt provocate de Krilenko”⁹.

Dar, așa cum se întâmplă pe plaiurile mioritice, părerea consilierilor străini, în cazul de față francezi, a fost imediat pusă în aplicare, iar lui Niculescu-Rizea i s-a luat comanda garnizoanei Galați și a fost pus la dispoziția Ministerului de Război. Comandorul a reacționat printr-un raport (februarie 1918) și a solicitat să fie luat în considerare și punctul de vedere al generalului Ioan Ghinescu¹⁰, comandantul Diviziei IV, superiorul său. O lună mai târziu (martie 1918) generalul Ghinescu a apreciat că Niculescu-Rizea s-a comportat „în mod ireproșabil”¹¹ și a solicitat reintegrarea ofițerului în funcție. Așadar, memoriul din aprilie 1918 vine să readucă aminte decidenților militari de activitatea sa de la începutul campaniei și evidențiază activitățile (și meritele) derulate de comandantul Apărării sub

⁶ Pentru mai multe despre viața și activitatea sa, a se consulta: Gavriil Preda, *Rapoarte ale ofițerilor francezi privind armata rusă de pe frontul român (septembrie - octombrie 1917)*, în „Cetatea Cavalerilor” nr. 4 (8), aprilie 2021, disponibilă la adresa https://biblioteca-cavalerilor.ro/wp-content/uploads/2021/04/Conf_univ_Dr-Gavriil_Preda-Starea_de_spirit.pdf (11.08.2021).

⁷ General Henri Berthelot, *Jurnal și Corespondență 1916 - 1919*, ediție, studiu introductiv și indice de Gheorghe I. Florescu, Presa Universitară Clujeană, 2000, Cluj-Napoca, p. 211.

⁸ *Ibidem*, p. 215.

⁹ *Ibidem*, p. 263.

¹⁰ General Ioan Ghinescu (n. 27 decembrie 1868 – d.?) a absolvit Școala Militară de Ofițeri de Infanterie și Cavalerie (1891) și Școala Superioară de Război. În timpul Războiului de Întregire a fost șef de Stat Major la Corpul 2 Armată (august - octombrie 1916), comandantul Diviziilor 16 (octombrie-noiembrie 1916), 10 (noiembrie-decembrie 1916) și 4 Infanterie (decembrie 1916 - iunie 1918), apoi subșeful Marelui Stat Major (octombrie 1918 - februarie 1920).

¹¹ Marian Moșneagu, *Sunt timid, dar avansezi!*, op. cit.

Apă. Se pare că rapoartele și memoriile celor implicați în acțiunea de la Galați, cu excepția consilierilor francezi, precum și cercetările efectuate de eșaloanele superioare au dat dreptate comandorului Niculescu-Rizea. Astfel, la 1 iunie 1918 a fost numit în funcția de director al Arsenalului Marinei. Peste doi ani a evoluat la comanda Diviziei de Dunăre (iunie 1920), iar de la finalul aceluiași an a preluat, interimar, comanda Marinei. În prima zi a lunii aprilie 1921 a fost avansat contraamiral de flotilă și a fost confirmat la conducerea Marinei Militare. A păstrat funcția timp de cinci ani, apoi a predat-o în octombrie 1925 contraamiralului Vasile Scodrea. A rămas în cadrele active și a condus timp de doi ani Serviciul Geografic al Armatei (1928 - 1930). La trecerea în rezervă (1930) a fost avansat la gradul de contraamiral, apoi în rezervă a mai primit o tresă, cea de viceamiral (1932). Constantin Niculescu-Rizea a fost trecut în retragere la 1 ianuarie 1938 și, după toate probabilitățile, a decedat în 1942.

Anexa **Memoriu asupra activității mele în Campania 1916 - 1918¹²**

Înainte de război, de la octombrie 1915, ca și în tot timpul campaniei până la terminarea acțiunii din 1918, am fost tot mereu mobilizat pe front, executând operațiuni dintre cele mai grele față de mijloacele avute la dispoziție. Unele le-am executat cu ordin, iar altele din propria mea inițiativă, nedându-mă în lături de la nici un sacrificiu.

Apărările sub apă Fluvială și Maritimă

a) Am organizat și condus operațiunile apărărilor fixe și mobile de la Turtucaia (baraje cu mine fixe, baterii lans-torpilor, estacade, stăvilare) și menținerea lor în stare de eficacitate. Aceste lucrări au împiedicat flota inamică să scoboare Dunărea ca să coopereze cu armata de uscat sau să ia contact cu flota noastră, care era inferioară.

b) Am organizat Apărarea sub apă a porturilor Constanța și Sulina, constând din baraje cu mine fixe și baterii lans-torpilor.

c) Am organizat Apărările sub apă de-a lungul Dunării, de la Severin la Galați, constând din baraje de mine, baterii lans-torpilor.

Toate aceste operațiuni au reușit pe deplin executându-se cu mine de fabricație străină, cu funcțiunea și manipularea sigură, fără nici un accident, deși s-au întocmit peste 14 baraje.

Atacul flotei austriece la Rusciuk

¹² Textul a fost actualizat, tacit, ortografic, ortoepic și în punctuație, iar acolo unde a fost absolut necesar s-a intervenit prin paranteze drepte.

Înainte de mobilizare mi s-a ordonat de Marele Stat Major, în calitate de comandant al Apărării sub Apă, să prezint un plan de atac al flotei inamice cu anumite mijloace improvizate, fiind oprit ca vasele de luptă să se găsească la deal de Turtucaia. În seara de 14 august [1916], ora 9, oră care mi-a fost indicată de Marele Stat Major, s-a executat atacul contra unei Diviziuni de monitoare din flota austriacă sosită chiar în acea seară și aflată la ancoră în portul Rusciuk, aproape pe malul bulgar. S-a dat drumul la 5 torpile și s-au aruncat peste 200 de mine de curent. Imediat s-au auzit două explozii puternice la scurt interval una de alta, după care s-a văzut o flăcără mare și imediat un fum gros acoperind toate monitoarele.

Dacă, însă, șeful grupului (comandor Negulescu) care conducea atacul ar fi executat planul ce am stabilit, de a ataca cu toate șalupele deodată, rezultatul ar fi fost mai bun față de mijloacele de luptă întrebuintate. Totuși, din 5 torpile câte s-au dat drumul, una a lovit ținta, obținându-se astfel un procent de 20% destul de apreciabil având în vedere că lansarea s-a făcut într-o apă curgătoare, pe când la atacul japonez de la Port Arthur, în apă complet calmă, din 20 de torpile aruncate numai două au lovit ținta, adică 10% și nici un atac nu a trecut de acest procent.

Șeful grupului mi-a raportat că a dat la fund două vase, lucru ce am comunicat Marelui Stat Major. A doua zi s-a văzut vârful unui catarg ce părea al unui monitor și ceva din corpul unui vas. Rezultatul real s-a putut afla mai târziu, când un dezertor de pe monitorul Bodrog a declarat că în acel atac a fost distrus un vas cu materiale de explozia uneia din torpile. Operațiunea ar fi avut alt succes dacă măcar parte din minele de curent ar fi explodat, dar nici una n-a funcționat din cauza defectuoșității mecanismului de aprindere, după cum s-a constatat mai târziu.

Acest atac a avut ca efect [că] întreaga flotă inamică a părăsit posturile de pază din Rusciuk, refugiindu-se în canalul Persina și încetând orice activitate.

Apărarea sub Apă a podului de la Flămânda

Pe lângă lucrările înființate de-a lungul Dunării am dispus să se mai execute în regiunea Turnu-Măgurele – Flămânda următoarele:

1. S-a mărit numărul stațiunilor de mine de curent și bateriilor de torpile, aruncându-se mine și torpile în drumul vaselor inamice la diferitele lor ieșiri.

2. S-au instalat baterii de artilerie de diferite calibre, care băteau ieșirile canalului Persina.

3. S-au făcut incursiuni în canalul Persina, locul de stațiune al flotei inamice, lansându-se numeroase mine de curent, operațiune foarte grea și periculoasă. Mai târziu s-a constatat că minele de curent întrebuintate

în toate aceste operațiuni n-au explodat din cauza defectuoziității mecanismului.

4. S-a minat regiunea cu mine sistem Rădulescu, material construit în țară și singurul de care mai dispunea marina, însă:

- la primul baraj, de la Mecica a avut loc un grav accident, explodând prematur o mină, ce a rănit grav mai mulți oameni și a ucis personalul specialist, ofițeri și grade inferioare, personal care executase numeroase baraje la Turtucaia; de asemenea, a ocazionat pierderea unui mare număr de mine;

- al doilea baraj s-a instalat la Cinghineaua;

- la al treilea baraj, de la Petroșani, au avut loc două accidente datorate tot exploziei premature a minelor de acest sistem, răzind grav pe căpitanul francez Lanlay¹³ și a fost ucis aproape restul personalului specialist, între care un marinar francez.

Oamenii au pierdut încrederea în acest material. Ori, încrederea este factorul de cea mai mare importanță în operațiuni de acest gen. Aceste grave accidente succesive, datorită exploziilor premature și pricinuite din cauza defectuoziității materialului, au dovedit că astfel de mine construite în țară n-au nici o valoare militară și sunt mai periculoase pentru cei ce le mânduiesc decât pentru inamic, ceea ce m-a determinat a nu le mai întrebuința nici la facerea de baraje, nici ca mine de curent. Marele Cartier General a aprobat măsura de a nu se mai întrebuința și a numit o comisie care a modificat radical mina, schimbându-i principiul.

5. S-a barat Dunărea prin obstrucție în punctul Tabanu, punct recunoscut ca cel mai dificil de navigație (adică 11 km mai sus de pod). Cu modul acesta canalul a fost cu desăvârșire închis, apele fiind foarte mici. Iar pentru a împiedica inamicul de a-și deschide calea prin distrugerea obstrucției, cum și pentru protecția obstrucției spre a împiedica strecurarea vaselor inamice pe lângă el, am cerut și s-a admis instalarea unei baterii de 150 m/m și a unei baterii de 75 m/m la punctul Gostin.

6. Pentru executarea trecerii am transportat la Flămânda de la Giurgiu (sub focul inamicului) șalupele „Rândunica” și „Catina”, iar din Delta Dunării 250 de îmbarcațiuni (dube) mari. În dimineața zilei de 18 septembrie [1916] s-a început trecerea Dunării cu dubele și facerea podului; pe măsură ce se întindea podul se instala și stăvilarul para-mine. În cursul

¹³ Jean Francois Marie Bahezre de Lanlay (n. 15 iulie 1884, Brest - d. 14 septembrie 1956, Le Bourougel) a intrat în marină, avansând aspirant (1905), locotenent de vas (1916), aide-de-camp al amiralului Pierre Ronarch (1918), căpitan de corvetă (1923), căpitan de fregată (1926), căpitan de vas (1933), comandant secund al Școlii Navale (1929) și șef de Stat Major al contraamiralului Nielly (1932). A trecut în rezervă în 1937.

zilei facerea podului a fost împiedicată de bombele aruncate din aeroplan, care au făcut multe victime și au avariat câteva pontoane. Podul a fost terminat în noaptea de 18 septembrie [1916] când s-a dezlănțuit o furtună cu ploaie torențială și valuri mari care au stricat podul, umplând mai multe pontoane cu apă.

În dimineața zilei de 19 septembrie [1916] flota austriacă tare de peste 20 unități (9 monitoare, 3 vase armate, 12 vedete etc.) caută să iasă din canalul Persina, însă numai două monitoare și două vedete au reușit a scobori fluviul. Ajungând la Tabanu nu au mai putut continua drumul din cauza obstrucției. Un monitor și o vedetă căutând să treacă înainte, vedeta a reușit apărând în fața ostrovului Lungu, a tras asupra podului mai multe lovituri fără efect, iar monitorul s-a pus pe uscat. Neînțelegând cum s-a putut strecura vedeta pe lângă obstrucțiune m-am dus la fața locului și am constatat, pe de o parte, o creștere anormală a apelor, făcându-se loc între obstrucție și mal, iar bateriile de protecție cu tunuri de 75 și 150 m/m nu fuseseră instalate.

Inamicul nereușind cu ajutorul flotei a distrage podul, aceasta este chiar declarația ofițerilor de marină austrieci, a doua zi a dat drumul la lotci, pontoane și șleपुरi, apoi mine de curent de la ostrovul Tabanu și malul drept. Lotcile și șleपुरile au căzut peste pod rupând plasele para-mine. După ce plasele stăvilarelor au fost rupte, minele de curent au căzut peste pod și au găurit din pontoane. Parte din lotci, care veneau răsturnate cu fundul în sus, au fost luate drept torpile automobile, iar șleपुरile și vedetele contra cărora trăgea artileria noastră de la uscat drept monitoare (vedetele austriece sunt de un deplasament mai mare ca ale noastre, ceva mai înalte în bord, au catarg militar și sunt armate cu două tunuri de 47 m/m în turele și au asemănarea cu monitoarele). Aceasta a dat loc la panica nejustificată, care a lăsat să se creadă și până astăzi în cercurile armatei că monitoarele austriece au scoborât până la pod.

În rezumat, din cele arătate rezultă:

a) Bararea Dunării cu mine nu s-a putut face complet din cauza defectuoșității materialului ce am dispus, material mai periculos pentru cei ce-l mânuiau decât pentru inamic. Parte din acest material a explodat prematur, pricinuind grave accidente, iar parte nu a funcționat.

b) Minele de curent întrebuițate n-au funcționat din cauza defectuoșității mecanismului de aprindere.

c) Dunărea s-a barat în punctul Tabanu prin obstrucțiune (la 11 km de podul de la Flămânda) unde trecerea e dificilă, gen de lucrări considerate în arta apărării sub apă ca cel mai eficace.

d) Nici un monitor inamic n-a trecut de barajul de la Tabanu, astfel că podul nu a fost lovit de artileria inamică.

e) Bateriile de artilerie hotărâte pentru susținerea barajului de la Tabanu nu au fost instalate, din care cauză s-a putut strecura o vedetă (vas de recunoaștere fără valoare militară combativă).

f) Podul nu a fost avariat, nici lovit, de artileria flotei inamică. Podul a fost avariat de bombele aruncate din aeroplane, de către mine de curent (lansate de inamic de la mal) și din cauza furtunii, a ploii torențiale și a valurilor care au umplut pontoanele cu apă.

g) Mijloacele întrebuințate de inamic n-au avut nici o influență asupra trecerii, iar avariile și pierderile care au avut loc erau inerente unei operațiuni în stil mare ca aceea care s-a executat, trecerea unui fluviu ca Dunărea în fața inamicului fiind totdeauna considerată în arta militară ca o operațiune grea și delicată, mai ales cu mijloacele reduse de care dispuneam.

Releviez că timp de 16 ani am avut conducerea superioară a unităților de mine și torpile, iar în timpul campaniei am executat peste 14 baraje de război de la Turtucaia până la Galați, Constanța etc. cu deplin succes, cu același personal, însă cu un material excelent de proveniență străină, care îndeplinea condițiile unei bune funcționări și siguranță la manipularea lor, fără a se fi produs vreun accident. Deci, insuficiența, în parte, a măsurilor pe apă la asigurarea podului de la Flămânda a barajelor de mine și a minelor de curent se datorește exclusiv materialului de mine defectuos ce mi s-a pus la dispoziție.

Din cauza obstrucției de la Tabanu și a barajelor de mine la Turtucaia, flota austriacă n-a putut scobori fluviul decât după 5 luni, ajungând la Brăila tocmai în ianuarie 1917 numai după ce au curățit Dunărea de mine, cu toate că dispuneau de numeroase și speciale mijloace pentru acest scop, dovadă că a stat în inacțiune neacoperind nici cu armata de uscat și nici nu a luat contact cu flota noastră mult inferioară. În schimb, flota noastră a fost în continuă activitate susținând cu mult folos aripa dreaptă a armatei din Dobrogea până ce aceste provincii au fost ocupate de inamic, 24 decembrie 1916, când a evacuat definitiv la Chilia.

Pe baza succesului obținut de turci cu minele de curent în Dardanele, unde într-o singură zi au distrus trei mari cuirasate ale flotei franceze, în calitate de comandant al Apărărilor sub Apă am cerut procurarea de mine de acest gen, precizând condiții esențiale de siguranță, de mânăuire și sensibilitate de funcționare. Minele de curent și baraj ce am avut la dispoziție în aceste operațiuni erau inventate și construite în țară, mina mecanică Vislovschi și mina electrică Rădulescu. În urmă, studiind dosarele acestor mine, am constatat următoarele:

1. Mina mecanică Vislovschi, destinată a servi numai ca mină de curent, era bazată pe un principiu sănătos, însă din cauza relei lui aplicații nu a funcționat niciodată, neexplodând la ciocnire. S-a fabricat un singur stoc de 500 bucăți, în urmă a fost abandonat definitiv. Din cele 500 mine s-au întrebuințat circa 450 în diferite operațiuni fără a se obține vreun rezultat, căci n-au funcționat, constatări făcute în urmă, când s-au găsit multe mine de acest fel cu percutoarele plecate, ceea ce denotă că minele loviseră fără a exploda. La 30 martie 1916 Ministerul de Război cu ordinul nr. 4128 aprobă confecționarea a 500 mine Vislovschi, în valoare de 57.000 lei aur, acordând și un premiu de 25.000 lei aur inventatorului.

2. Mina electrică Rădulescu, destinată a servi ca mină de curent și ca mină de baraj, era bazată pe un principiu greșit, având pila activă în interiorul ei, fapt ce a constituit nesiguranța la mânăuire. A fost construită cu material cu totul impropriu și de o execuție inferioară, care nu asigură nici rezistența cerută de izolare, nici etanșeitătea, neputându-se obține explozia, iar minele se înecau. Ministerul de Război a aprobat construcția a 1000 mine și un premiu de 30.000 lei aur inventatorului. Din 2000 mine câte s-au construit de acest sistem, s-au întrebuințat numai 700.

În urma accidentelor grave întâmplăte cu acest tip de mine în timpul operațiunilor și datorită exploziilor premature din cauza defectuoșității mecanismului s-a constatat, în mod evident, că mina Rădulescu n-are nici o valoare militară, ceea ce a avut ca urmare oprirea de a se mai întrebuința. Potrivit ordinului Marelui Cartier General nr. 936 din octombrie 1916 se numește o comisie care să stabilească cauzele care au provocat explozia prematură de la Petroșani și Mecica, și modificările de adus pentru a preveni accidente pe viitor. Comisia studiind mina a constatat următoarele:

a) Analizând fulmicotonul întrebuințat la aceste mine la Laboratorul Pulberăriei Armatei s-a găsit perfectă lui stabilitate.

b) Cercetând mecanismul minei l-a găsit defectuos și a hotărât suprimarea pilei active din interiorul ei, înlocuind-o cu o pilă care să nu devie activă decât numai după aruncarea minei în apă, precum și modificări pentru a evita scurt-circuitele. S-ar fi abandonat acest tip de mină dacă n-ar fi fost în curs de fabricare încă un stoc de 1000 bucăți.

Asupra modului cum au fost adoptate și puse în serviciu aceste mine, am de arătat următoarele:

1) Minele n-au fost supuse studiului Comitetului Tehnic respectiv;

2) Minele au fost adoptate de o comisie care n-avea cunoștință tehnică specială și care nu a făcut încercări serioase;

3) Nu s-au controlat organele minei în timpul construcției;
4) Minele au fost puse în serviciu și date spre întrebuințare fără să se facă recepționarea;

5) Și, în fine, nu a existat nici un caiet de sarcini relativ la condițiile de construcție și recepție ale minelor.

Era imperios necesar ca aceste mine să fie studiate și experimentate de specialiști, cu atât mai mult că aceste arme noi inventate și construite în țară urmau să fie întrebuințate în război. Căpitanul de marină francez de Lanlay, în raportul său din 8 octombrie 1916 către Marele Cartier General asupra accidentelor de la Petroșani, unde a fost grav rănit, s-a pronunțat astfel asupra minei Rădulescu de care s-a servit: „Une mine électrique où la pile est active est formellement dangereuse”. Acesta a fost materialul de mine ce am avut la dispoziție să execut operațiuni de importanță hotărâtoare, a distruge flota dușmană.

După operațiunea de la Flămânda, 18 septembrie 1916, subsemnatul am continuat a conduce după ordinele Marelui Cartier General operațiuni pe apă și pe uscat, după cum expun mai jos, până la sfârșitul campaniei:

1. La 27 septembrie 1916 am fost însărcinat de Înaltul Comandament de a organiza și conduce operațiunea de distrugere sau blocare a flotei inamice la Persina, împreună cu domnul general Vernescu¹⁴ din artilerie, de la Grupul Dunării.

2. În luna octombrie 1916 am primit ordinele de la Marele Cartier General de a scufunda în timpul cel mai scurt și cu orice preț toate vasele de la Severin la Cernavodă prin mine de curent și torpile lansate de pe șalupe aduse pe râuri, și orice alt mijloc, pentru ca inamicul să nu se poată servi de ele spre a face poduri. Și de data aceasta, întrebuințând minele de curent, ele n-au funcționat, așa că am fost nevoit să recurg la mijloace improvizate și a distruge vasele unul câte unul, operațiune titanică și excesiv de periculoasă, lucru care nu s-ar fi întâmplat dacă minele ce mi se pusese la dispoziție ar fi funcționat. Totuși, operațiunea s-a îndeplinit

¹⁴ General Ioan Vernescu (n. 15 februarie 1868, Buzău - d. 2 decembrie 1935, Buzău) a absolvit Școala Militară de Ofițeri (1889), Școala Specială de Artilerie și Geniu (1890) și Școala Superioară de Război (1900). În Războiul de Întregire a comandat Brigada 1 Artilerie Grea (15 august 1916), artileria Corpului 4 Armată (decembrie 1916), artileria Armatei 1 (ianuarie 1917), Divizia 5 Infanterie (aprilie 1918), Corpul 3 Armată (1921) și Corpul 4 Armată (1924). A fost avansat la gradele de general de brigadă (1 septembrie 1917) și general de divizie (1 octombrie 1921). Pentru mai multe detalii: Valeriu Avram, Lucian Drăghici, Gabriel-George Pătrașcu, Ion Râșnoveanu, *Războiul de Întregire (1916 – 1919) Comandanți militari români*, Editura CTEA, București, 2016, pp. 213 - 216.

complet, la timp, deși nu se putea lucra decât în timpul nopții distrugând peste 250 vase.

3. După retragerea marinei la Chilia, la 16 decembrie 1916, am executat un baraj cu mine tip german la Măcin și la 23 decembrie 1916 un baraj cu mine tip francez la Galați, potrivit ordinelor nr. 902 și nr. 1007.

4. Prin ocuparea Dunării până la Brăila de către inamic și prin evacuarea Marinei la Chilia Veche, Marele Cartier General cu ordinul nr. 788 din 24 decembrie 1916 mi-a încredințat comanda Serviciilor Marinei rămase la Galați, servicii care depindeau direct de Înalțul Comandament. În acest timp am condus evacuarea vaselor de la Brăila și Galați, am organizat operațiunile de a se distruge sau a îneca vasele ce eventual n-ar putea fi evacuate (ordinul Marelui Cartier General nr. 1681 din decembrie 1916).

5. După evacuarea Marinei am fost într-o continuă activitate în Marină și afară de Marină, colaborând cu Comandamentul rus la apărarea frontului Galați, instalarea bateriilor de coastă la Țiglina, facerea podurilor pe râul Siret, organizarea apărării orașului după înghețarea Dunării, înființarea unui șantier pentru repararea vaselor, automobilelor, aeroplanelor etc., a cărui nevoie era simțită. Activitatea mea a fost recunoscută de comandanții ruși, general Sirelius¹⁵ și general Elcianinov¹⁶, care m-au decorat și citat prin ordin de zi.

6. În ziua de 7 ianuarie 1918, aflând că Divizia IX rusă de pe frontul Siretului s-a răzvrătit și înaintază spre Galați cu intenția de a pătrunde în oraș și a trece în Rusia, din proprie inițiativă, fiind cel mai vechi ofițer din Galați, am luat comanda superioară a trupelor de uscat și marină: bateriile Marinei, cuprinzând 4 tunuri de 120 m/m și 4 tunuri de 75 m/m, o escadrilă de 4 vedete și un torpilor, 5 companii de infanterie, două companii de mitraliere și un detașament de marină. Am stabilit planul de luptă și am luat măsuri pentru apărarea orașului.

Efectivul trupelor ruse se ridica la 16.000 de oameni cu 1.000 de baionete, 150 mitraliere și 110 tunuri. Cu puținele forțe de care dispuneam am oprit timp de 48 ore ofensiva trupelor ruse care înaintau din trei direcții și care, pătrunzând în oraș și unindu-se cu cele de aici, s-ar fi dat la cele mai mari cruzimi. Primind ajutoarele cerute am reușit a respinge și a dezarma Divizia IX și Divizia X ruse, capturând 60 tunuri, 80 mitraliere, 20.000 arme, un vas armat, un submarin, un vas port-mine și un bogat material de război.

¹⁵ General Leonid-Otto Sirelius (n. 1859-d. 1918) a comandat Divizia 3 Gardă în bătălia de la Tannenberg (1914) și Corpul 4 Armată Siberian (din octombrie 1915) din Armata 6 rusă.

¹⁶ General Gheorghii Elcianinov (n. 1870 - d. 1931, Moscova) a fost comandantul Corpului 8 Armată din Armata 4 rusă.

Comandantul Diviziei IV română, domnul general Ghinescu, sub ordinele căruia am lucrat în această operațiune, a arătat în raportul său nr. 15.189 din 2 martie 1918 că în operațiunile ce am condus cu ocazia răzvrătirii trupelor Diviziei IX ruse m-am comportat atât ca pricepere cât și ca activitate în mod ireproșabil, cerând totodată ca munca de am depus-o să fie răsplătită cum se cuvine.

Aprilie 1918 /ss/ comandor Niculescu-Rizea
(Arhivele Naționale Istorice Centrale, Colecția 50, dosar 5955, ff. 260-270)

***THE MEMOIRS OF COMMANDER CONSTANTIN NICULESCU
RIZEA ON HIS ACTIVITY IN THE 1916-1918 CAMPAIGN***

-abstract-

Key words: War of Integration, Turtucaia, bridge at Flămânda, Bolshevik Russian soldiers.

Commander Constantin Niculescu-Rizea was involved in the War of Integration from the very beginning, through actions against enemy ships on the Danube. He supported Turtucaia and the bridge at Flămânda, mined the Danube, and sank more than 250 ships. He stood out as a good organizer (December 1916 - January 1918), then defended Galați from the attack of the Bolshevik Russian soldiers (January 1918). His memoir of April 1918 highlights all these activities, which contributed to his advancement, culminating in the Navy's leadership (1920-1925).